

Aftenposten

25. november 1947.

Ansvarshavende redaktører:
JOHS. NESSE

HENRIK J. S. HUITFELDT

Telefon (sentraltbord) 41 56 60

Direkte linjer etter kl. 21:

Nyhetsavdelingen 41 56 60
Redaktør P. Chr. Andersen 41 56 62
Nattvaksjefen 41 56 63
Utlandsavdelingen 41 56 66
Redaktør Bj. Bunkholdt 41 57 68
Sportsavdelingen 41 56 65
Stenografene .. 41 56 67 - 41 56 68

Grensen for rettsoppgjøret

Det er naturlig at rettsoppgjøret i Norge diskuteres. Og det er naturlig at det hersker delte meninger om det. Utlendinger har vel stort sett den oppfatning at det er for hardt når det gjelder de små og middelstore syndere. Innen landet er det også store divergenser. På landsbygden, hvor hver enkelt kjenner sin mann og vet hva han er verd, er man tilbøyelig til å dømme hans fellgrep mildt. I de mindre byer, hvor det samme forhold er til stede, dømmer man også mildt. I de store byer — og særlig i Oslo — hvor ingen kjenner hverandre — dømmes det hardt.

Og det er umulig å si om det er de som har dårligst samvittighet som dømmer hardest eller om det er de som har god samvittighet. Det fins sikkert noen som har vært helter helt fra 9. april. Deres antall er gledeligvis etter hvert blitt imponerende. Og allikevel kan det tenkes at noen av dem som ikke var hundre prosent helter, søker kompensasjon ved å stå i forreste linje når det gjelder krav om hardt oppgjør. En eller annen vil kanskje før eller senere ta doktorgraden på de naturlige menneskelige egen-skaper som gjør seg gjeldende etter en så hard påkjenning som okkupasjonen var for mange. Og allikevel tror vi at de som er rammet hardest — flertallet av dem — dømmes mildest. Mens mange av dem som kom ut av krigen usåret fordi de holdt seg i sikkerhet, og altså ikke fikk chansen til å vise sitt heltet mot dømmes meget hardere. Mange her hjemme var jo også i den heldige situasjon at okkupasjonsmakten aldri spurte etter dem. Og de kan selvsagt være isront, fordi de aldri fikk høve til å være front.

Det som diskusjonen dreier seg om — og som historien vil dreie seg om — er om grensen for rettsoppgjøret har vært riktig satt. Og dernest om folkets holdning overfor dem som i enfoldighet eller av opportunistiske grunner gikk dem til hån som ville omstyrte vår statsforfatning ved hjelp av et mindretall og okkupasjonsmaktens bajonetter. Det var nemlig det NS gjorde. De forlangte ikke valg, men var rede til å ta makten ved hjelp av tyskerne uten å spørre det norske folk. For dette avgjørende feiltrinn må de alle dømmes. Men hvor hardt? Og bør ikke dommen innskrenke seg til disse? Skal den også ramme folk som var mot dette?

At Quisling ble dømt til døden tror vi ikke historien vil ha noe å innvende mot. Ethvert folk må beskytte seg såvel mot en Kuusineq som mot en Quisling. At torturister og andre som på kriminell basis gikk dem til hån som ville ta makten på tross av det norske folks flertall, blir straffet, er det heller ingen meningsforskjell om. Alle som ved oppriktig medlemsskap i NS gikk inn for dette må også ta sin straff. Men når de har sonet den må vi ta imot dem som vi tar imot enhver annen som i en forvirret og vanskelig situasjon har tatt et galt standpunkt. Dessverre er det en del av dem som fremdeles tror at de

når tatt det riktige standpunkt, men det hører til demokratiets overlegenhet at slikt kan vi overse. Vi må hurtigst mulig få dem alle inn i samfunnsmaskineriet. Har vi dem der representerer de ingen fare. Har vi dem utenfor er det verre. Går de omkring på arbeidsplassen og påslår at de hadde rett, må de finne seg i ikke å være velsett.

Men rettsoppgjøret innskrenker seg dessverre ikke til bare frivillige NS-medlemmer. Det omfatter også tvungne — altså motvillige — NS-medlemmer. Det omfatter med andre ord også jøssinger som gjorde en feil eller som ikke var helter. En lektor ble nylig fradømt sitt embete, og i domspremissene heter det uttrykkelig at han var sterkt innstilt mot både tyskerne og Quisling. Men han var redd, heter det i domspremissene. Han var redd både for seg selv og for andre, står det. Denne sivile embetsmann blir altså fradømt sin stilling for livstid fordi han ikke var en helt. Og i kommentarene heter det at han dessuten tillot seg å vurdere andres innsats på en utilsattelig måte. I et virkelig demokratisk samfunn skulle jo ikke en slik vurdering ha noe å si for skyldspørsmålet. Her befinner vi oss på grensen. Dommen kan ingen kritisere som ikke var tilstede, men enkelte deler av begrunnelsen burde vært utelatt.

Tar vi så i betraktning de mange andre som på grunn av tåpelig opp-treden — eller kanskje på grunn av feighet av en eller annen grunn — ikke har vært så storartet som de burde ha vært og derfor er ekskludert av sin organisasjon og satt utenfor — ja, så blir det noksv mange. Uten å ha gjort noe særlig ondt er de så å si dødsdømt. De får i all fall en straff som går på deres liv løs.

— Det er etter vår mening her rettsoppgjøret svikter. Man har endog gått så langt som å antyde at en god jøssing kan straffes for det samme som tyskerne straffet ham for.

Det er så mange i vårt land som på en eller annen måte rammes av rettsoppgjøret at det er nødvendig at det trekkes opp en grense mellom godt og ondt.

Vi tror at man av hensyn til vår anseelse som rettsstat bør tenke nøye over om ikke utlandet og bønder og småbyer i vårt eget land ikke ser klarere på disse ting enn vi som har sittet mere midt oppe i det og har måttet tåle det verste.

100215